Svätí Cyril a Metod

a ich veľkomoravský príbeh

828 Pribina dal postaviť
prvý kresťanský kostol v Nitre
836 Mojmír premohol Pribinu
vznikla Veľká Morava
846 Rastislav sa stáva vládcom Veľkej Moravy
862 Rastislav posiela do Konštantínopolu
žiadosť o biskupa a učiteľa
863 Príchod Konštantína-Cyrila a Metoda
na Veľkú Moravu
867 Cesta Konštantína-Cyrila a Metoda do Ríma
868 Schválenie slovanských bohoslužobných kníh
pápežom Hadriánom II.
869 Smrť Konštantína-Cyrila v Ríme (14. februára)
Vysvätenie Metoda za biskupa
870 Pobyt Metoda u kniežaťa Kocela
v Blatnohrade, uväznenie Metoda Frankmi
871 Svätopluk sa stáva kráľom
Veľkomoravskej ríše
873 Prepustenie Metoda z väzenia; po návrate na
Veľkú Moravu prevzal cirkevnú správu
880 Druhá cesta Metoda do Ríma
885 Smrť Metoda (6. apríla)
Vyhnanie mnohých Metodových učeníkov
a stúpencov z Veľkej Moravy
894 Smrť Svätopluka a postupný rozpad
jeho ríše

Svätí Cyril a Metod a ich veľkomoravský príbeh

Slovenský dom
Centrope

Ahoj, kamaráti!

Počuli ste už o svätom Cyrilovi a Metodovi? Nie? Alebo len tak jedným uchom?

A o Nitrianskom kniežatstve a Veľkej Morave vám už niekto rozprával? Ty že máš na Morave starú mamu? No to je pekné, ale my myslíme na Veľkú Moravu, krajinu našich dávnych predkov, a to je trocha rozdiel!

Neuveríte, ale my sme sa nedávno dozvedeli veľa o udalostiach, ktoré sa tam udiali. O tom, kto boli naši prví panovníci a ako sa roku 863 na Veľkú Moravu dostali Konštantín – neskôr známy ako Cyril – a Metod, vierozvestcovia a učitelia starých Slovákov i všetkých Slovanov. Je to veľmi zaujímavé, aj vy by ste o tom mali vedieť!

Iste ste zvedaví, ako sme sa tie dôležité veci dozvedeli. Nie je to dávno, čo sa nám prihodilo niečo naozaj neobyčajné. Také dobrodružstvo sme veru nečakali…

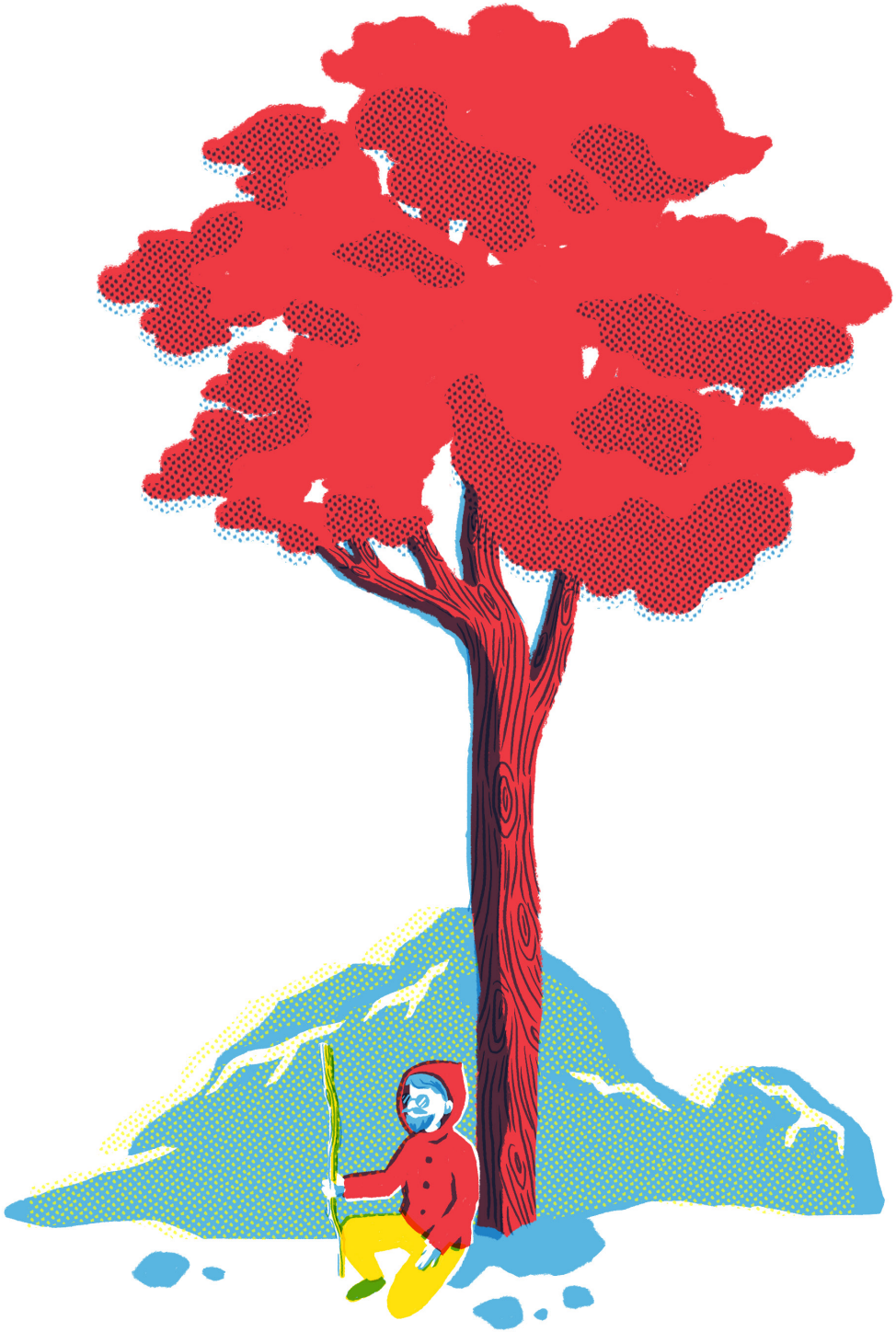

V jeden horúci prázdninový deň sme sa vybrali na vychádzku na Zobor, najväčší vrch nad Nitrou. Nebolo to len tak náhodou. Počuli sme o povesti, že do kláštora, ktorý tam kedysi dávno stál v lese na osamelom mieste, sa pred smrťou uchýlil veľkomoravský kráľ Svätopluk. A dokonca aj to, že neďaleko odtiaľ zakopal svoj kráľovský meč.

V povesti sa tiež písalo, že v ťažkých časoch národa, keď niekto ohrozoval jeho slobodu, počuli ľudia okolo Zobora čudný cvengot spod zeme – to vtedy vždy zacvendžal Svätoplukov zakopaný meč. Ak by sa našiel smelý junák, čo by šiel za tým zvukom, ľahko meč nájde a potom zvíťazí i nad najväčším nepriateľom.

Čo poviete, nelákalo by to aj vás, pozrieť sa na také tajuplné miesto? Zvyšky múrov kláštora sme našli poľahky, no po meči ani stopa, ba ani cvengot sa neozval. Našťastie…

Zaujatí hľadaním sme si ani neuvedomili, že sa začalo stmievať. Poďme rýchlo domov, vraveli sme si, no zrazu sme pomedzi stromy zbadali svetielko. Podišli sme bližšie. Na čistinke horí ohník a pri ňom sedí starec – šedivá brada, plášť z hrubej látky ako vrecovina, kapucňa. Ani sa nehol, akoby driemal. Žije vôbec? Vtom otvoril oči a rozhliadol sa:

„Deti, čo tu hľadáte?“ – obaja sme od strachu podskočili.

„Svätoplukov meč!“ vykríkla Slávka, ktorá sa prvá spamätala. Trochu som do nej drgol. Tá musí hneď všetko vyrapotať!

Starec sa pousmial, potiahol si kapucňu trochu vyššie, aby sme mu lepšie videli do očí a vraví:

„Páči sa mi, že ste zvedaví. A máte šťastie, že ste ma zastihli, lebo prichádzam len raz za sto rokov aby som sa poobzeral, ako to tu vyzerá. Naozaj, je to už dávno, ale ešte si dobre pamätám časy, keď sa rodil slovenský národ a stával sa kresťanským. Rozpoviem vám teraz, ako sa to celé stalo pekne po poriadku, lebo Svätopluk – ten patrí až na záver môjho príbehu.“

Nedočkavo sme si sadli na starý peň, zahľadeli sa do starcových hlbokých očí a počúvali.

Slovania

Veľká skupina národov v strednej a východnej Európe, k nim patríme aj my, Slováci.

Veľká Morava

Takto dnes nazývame mocný štát, ktorý asi pred 1200 rokmi vytvorili naši priami slovanskí predkovia na území západného Slovenska a južnej Moravy.

Frankovia

Predchodcovia dnešných Nemcov, za vlády kráľa Karola Veľkého vytvorili mocnú ríšu, ktorá dlho ovládala západnú Európu; keďže susedili s veľkomoravskými Slovanmi, rôznym spôsobom ovplyvňovali ich život.

Markgróf

Správca „marky“, časti územia Franskej ríše.

Na začiatku bol Pribina z Nitry

Naším prvým panovníkom bol knieža Pribina, ktorý sídlil tu neďaleko na Nitrianskom hrade. Jeho Nitrianske kniežatstvo sa úspešne vzmáhalo. No bolo potrebné usilovať sa aj o dobré vzťahy s mocnou susednou Franskou ríšou. Pribina sa teda rozhodol požiadať o ruku Irminu, dcéru vládcu franského grófstva, ktoré sa rozprestieralo v susedstve za Dunajom. Markgróf však dal Pribinovi podmienku. Jeho dcére Irmine musí najprv postaviť kostol, pretože už bola kresťanka. Čože to bolo pre mladého Pribinu?

Netrvalo dlho a hneď najbližšiu jar sa z Nitry na západ pohol sprievod s darmi. Medzi nimi bol aj ako dôkaz splnenia podmienky voskový model práve dokončeného kostola. Gróf neváhal a prikázal vystrojiť dcéru na cestu. Balili sa krásne šaty a látky, do truhlíc sa ukladali črievice, leštené strieborné zrkadlá, bronzové hrebene, čelenky a šperky. Ale prelievali sa i slzy. Ako bude v cudzej krajine chuderke Irmine? pýtala sa v duchu jej matka.

Okrem veľkej svadby bolo treba zariadiť tiež vysviacku nového kostola. Pribinov chrám vysvätí salzburský arcibiskup Adalrám, rozhodol markgróf. A tak sa v Nitre konala slávnosť, akú ešte toto mesto nezažilo.

Písal sa rok 828 a v Nitre stál prvý kresťanský chrám na území celej strednej Európy.

Zdalo sa, že v Nitre všetko bude v najlepšom poriadku po takých múdrych rozhodnutiach kniežaťa. No nie vždy idú veci podľa našich predstáv a aj Pribinu osud tvrdo skúšal. Okolo rieky Moravy totiž už v tom čase existovalo rovnako významné slovanské Moravské kniežatstvo. Jeho vládca Mojmír si podmanil Pribinu a získal moc aj nad Nitrianskym kniežatstvom. Tak vznikla väčšia a silnejšia Veľká Morava, ako krajinu neskôr nazvali dejepisci.

Nájdi 8 slov v tajničke

S	L	O	V	C	A	N	M	I	A
S	O	X	A	H	O	P	A	S	M
L	V	I	N	O	K	I	C	I	S
O	E	R	I	R	S	N	E	S	T
V	X	U	J	V	E	O	D	X	E
E	D	S	A	Á	Č	S	Ó	E	R
N	E	K	R	T	K	O	N	S	O
S	T	O	K	S	B	R	S	I	P
K	N	A	U	K	I	Z	K	Š	L
O	K	S	Ľ	O	P	V	O	N	.

Aké bolo meno našich predkov?

Môžeme predpokladať, že si hovorili Sloveni. Veď napríklad našim ženám dodnes hovoríme Slovenka a aj územie na dnešnej južnej Morave sa nazýva Moravské Slovácko, teda nesie tento slovný základ. V starých listinách ich nazývali rôzne, napríklad Moravania. Dnes sa často používa ako ich meno Slovieni a o ich vtedajšej reči sa hovorí ako o staroslovienčine. Nuž, nech to bolo tak či tak, ide stále o ten istý ľud.

Čím sa preslávil knieža Rastislav

Keď však zasadol na veľkomoravský trón knieža Rastislav, kresťanstvo na Veľkej Morave sa už pekne rozvíjalo. Boli tu kňazi z rôznych krajín, no nevedeli si získať ľud, lebo ten im dobre nerozumel. Rastislav šírenie kresťanstva podporoval, no obával sa rastúceho vplyvu Franskej ríše, s ktorou ani vojenské konflikty neboli zriedkavé. Preto sa rozhodol obrátiť sa o pomoc k pápežovi. Z Ríma však neprišla očakávaná odpoveď, a tak Rastislav urobil veľmi múdru vec: požiadal byzantského cisára, aby na Veľkú Moravu poslal biskupa a učiteľa, ktorý by Slovenom hlásal pravú kresťanskú vieru v ich jazyku.

Keď si cisár Michal III. vypočul Rastislavovu žiadosť, rozhodol sa jej vyhovieť. Zavolal si učenca Konštantína a jeho brata Metoda a povedal im: „Túto úlohu môžete zvládnuť len vy, lebo poznáte reč Slovanov.“ Hneď nato obaja všetko zanechali a spolu s niekoľkými pomocníkmi sa začali pripravovať na toto významné poslanie.

Príprava nebola vôbec jednoduchá. Do slovanského jazyka museli preložiť knihy, ktoré budú potrebovať pri ohlasovaní kresťanstva na Veľkej Morave, a to najmä Sväté Písmo. Konštantín sa rozhodol, že vytvorí pre Slovanov a ich knihy nové špeciálne písmo - vyzeralo úplne inak ako latinské alebo grécke písmo, ktoré sa dovtedy v Európe používalo. Bolo to veľmi dôležité rozhodnutie.

Skôr ako vyrazili na ďalekú cestu na Veľkú Moravu, dal im cisár pre Rastislava vzácne dary a aj list, v ktorom písal, že najhodnotnejším darom, ktorý dostane, je poznávať a oslavovať Boha svojou rečou.

Aká bola cesta na Veľkú Moravu?

Je možné, že Konštantín a Metod so sprievodom prešli cez Dunaj pri Komárne a v tom prípade istotne neobišli Nitru, kde vtedy sídlilo knieža Svätopluk. Zaujímavosťou je tradícia, podľa ktorej misia prechádzala obcou Močenok (Mučeník) pri Nitre o čom môže svedčiť tamojší farský kostol. Ten je oddávna zasvätený mučeníkovi, sv. Klimentovi, ktorého ostatky solúnski bratia niesli so sebou. Neďaleko sa zachoval chotárny názov Gorazdov, možno teda predpokladať, že ich neskorší najlepší domáci spolupracovník pochádzal práve odtiaľto.

Doteraz presne nevieme, kde bolo Rastislavovo sídlo, v ktorom prijal byzantskú misiu. Mohlo to byť na hrade Devín, alebo na hornom toku rieky Moravy, kde boli viaceré významné sídla napr. pri Mikulčiciach, alebo na Veligrade.

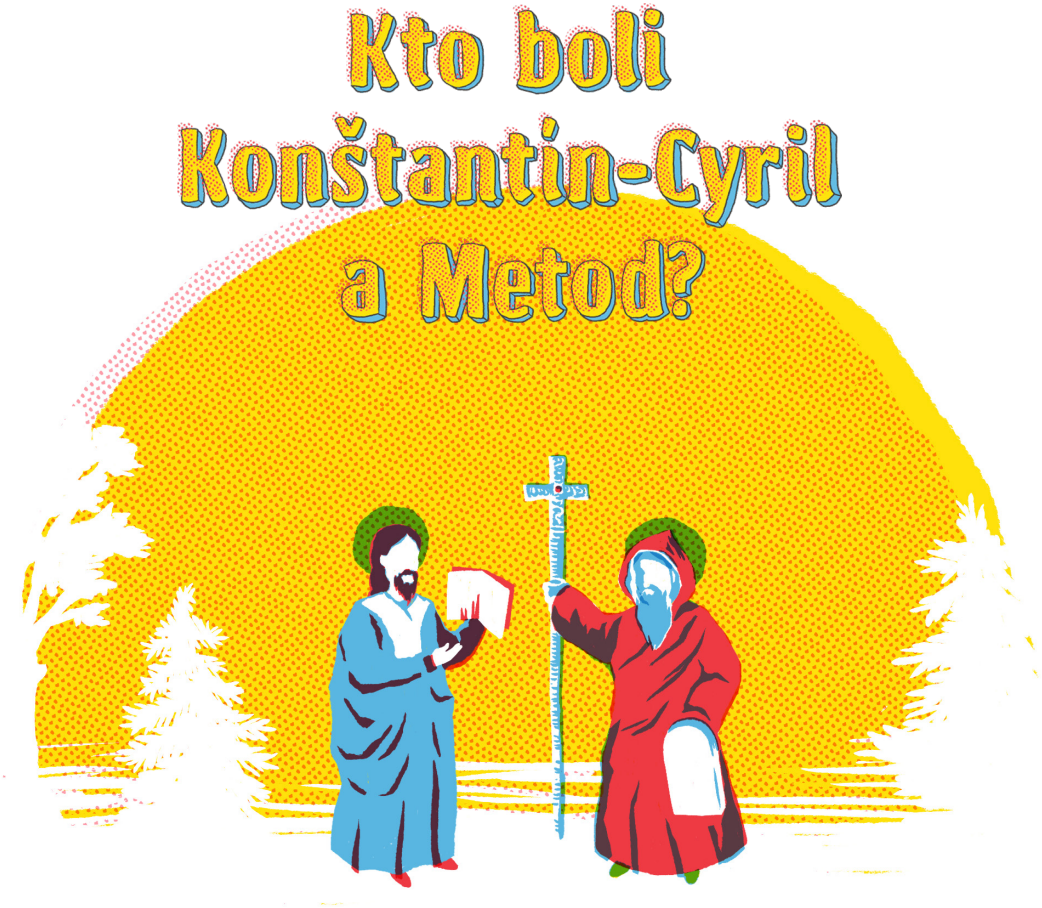

Byzantská ríša

Pôvodne to bola súčasť mocnej Rímskej ríše ležiaca prevažne na územiach dnešného Grécka a Turecka; jej hlavným mestom bol Konštantínopol, nazývaný tiež Carihrad.

Kto boli Konštantín-Cyril a Metod?

Bratia Konštantín a Metod boli poprednými mužmi v Byzantskej ríši – ohromne vzdelanými a nábožnými.

Pochádzali z mesta Solún v provincii Macedónsko na severe dnešného Grécka. Starší Metod bol predurčený na vojensko-politickú dráhu ako jeho otec, ale lákal ho život v kláštore. Konštantín, známejší u nás pod menom Cyril, sa stal vzdelancom-filozofom a vyučoval v Konštantínopole.

Neskôr ich poverili diplomatickou a náboženskou misiou u Chazarov pri Čiernom mori. Cestou našli telesné pozostatky sv. Klimenta, tretieho nástupcu sv. Petra - pápeža.

Je obdivuhodné, že títo muži prijali úlohu hlásať kresťanstvo v neznámej krajine ďaleko od honosného dvora byzantského cisára a tamojšieho duchovného a kultúrneho života. Boli ozajstnými misionármi iste zacítili túžbu povzniesť národ, ktorý sa len začal oboznamovať s doteraz nepoznanou múdrosťou. Svoje poslanie brali naozaj vážne, veď neváhali vynaložiť všetky sily, aby ho splnili a vytrvalo prekonávali prekážky, ktoré im neprajníci kládli do cesty.

O mladosti Konštantína sa zachoval tento príbeh

Keď mal Konštantín sedem rokov, sníval sa mu zvláštny sen, ktorý vyrozprával mame:

„Mama, snívalo sa mi, že vojvoda zhromaždil všetky dievčatá z nášho mesta a povedal mi, aby som si z nich vybral. No len jedna sa mi naozaj páčila. Volala sa Sofia."

„Sofia znamená múdrosť," povedala tichým hlasom mama.

Tento sen predurčil Konštantínovu cestu. Nehnal sa viac za slávou a bohatstvom, ale hľadal pravú múdrosť, ktorá pochádza od Boha.

V škole vynikal nad všetkých spolužiakov bystrým umom a dobrou pamäťou. O talentovanom žiakovi sa dopočul cisársky kancelár Teoktist. Ujal sa chlapca a dal ho zapísať na cisársku školu v Carihrade, kde študoval aj budúci cisár Michal III.

Šestnásťročný Konštantín mal vždy otvorené dvere do kancelárovho domu, kde sa zhovárali predovšetkým o filozofii, do ktorej bol doslova zamilovaný. Počas šiestich rokov sa však vzdelával aj v ďalších predmetoch.

Teoktist si mladého študenta obľúbil natoľko, že mu ponúkol za ženu svoju dcéru:

„Konštantín, vezmi si za ženu moju dcéru. Dostaneš urodzený titul a k tomu veľké majetky."

„Ďakujem, veľmi si vážim vašu štedrú ponuku. No moja duša túži po vzdelaní a svoj život chcem zasvätiť poznávaniu múdrosti."

Hlaholika prvé písmo Slovanov

Konštantín uvažoval múdro. Vedel, že ak má dobre učiť Slovenov, musia mu rozumieť a musia mať knihy napísané vo svojom jazyku. A tie im chýbali. Viete si predstaviť, aké boli v tých časoch knihy nesmierne vzácne? Veď vznikali tak, že stránku po stránke bolo treba ručne prepísať!

Knihy boli napísané predovšetkým v latinskom alebo gréckom jazyku. Keďže grécka abeceda, ktorú používal Konštantín, nemala všetky potrebné písmená na zapísanie slovanskej reči, vytvoril pre veľkomoravských Slovanov úplne nové písmo – hlaholiku. Mohol to urobiť, lebo tú reč poznal – v kraji, kde vyrastal, v Macedónsku, žilo veľa Slovanov a ich sa veľmi podobala tej, akou sa hovorilo na Veľkej Morave.

Hlaholika mala 38 písmen. Jej názov pochádza zo staroslovanského slova „glagol“, čo znamená „vznešene znejúci hlas“. Slovo hlahol máme v slovenčine dodnes. A viete čo znamená? Je to výraz na označenie jasného a lahodného zvuku, napríklad hlaholu zvonov.

Písmená hlaholiky mali osobitý tvar, no tiež hlboký symbolický a duchovný rozmer, keďže v tvaroch písmen boli obsiahnuté kresťanské symboly, napríklad: kríž – Ježiš, trojuholník – Trojica, kruh – nekonečno.

Dobre sa pozri, čo ti pripomína písmeno S

Zdá sa, že zobrazuje postavu človeka. Okrem toho sa označuje ako „slovo“. Možno tým Konštantín chcel povedať, že „slovo sa stalo telom“, ako sa v biblickom jazyku nazýva narodenie Ježiša.

Aké boli prvé slová zapísané v hlaholike?

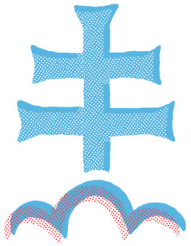
V Živote Konštantína je zaznamenané, že prvé slová zapísané hlaholikou v slovanskej reči boli:

„Na počiatku bolo Slovo, a Slovo bolo u Boha a to Slovo bolo Boh."

V jazyku Slovanov znel text takto: „Iskoni bä Slovo i Slovo bä u Boga i Bog bä Slovo." Je to začiatok Evanjelia sv. Jána. Týmito vznešenými slovami sa začína naše a vôbec slovanské písomníctvo a kultúra.

Dvojkríž

Symbolom Slovenska a Slovákov je odnepamäti dvojkríž. Dvojkríž v slovenskom štátnom znaku symbolizuje tradíciu svätých Cyrila a Metoda. Pravdepodobne oni ho priniesli na územie Veľkej Moravy z Byzantskej ríše, kde sa používal už od 7. storočia. Jeho rozšírenie a udomácnenie dosvedčujú erby mnohých obcí a miest.

Príchod vierozvestcov na Veľkú Moravu

Bolo to niekedy v lete roku 863, keď družina na čele s Konštantínom-Cyrilom a Metodom prišla na Veľkú Moravu.

Rastislav ich osobne prijal s veľkou úctou. Môžeme si predstaviť veľkú radosť Rastislava a jeho ľudu, keď po prvý raz videli knihy napísané vo vlastnej reči. Museli sa však naučiť ich čítať!

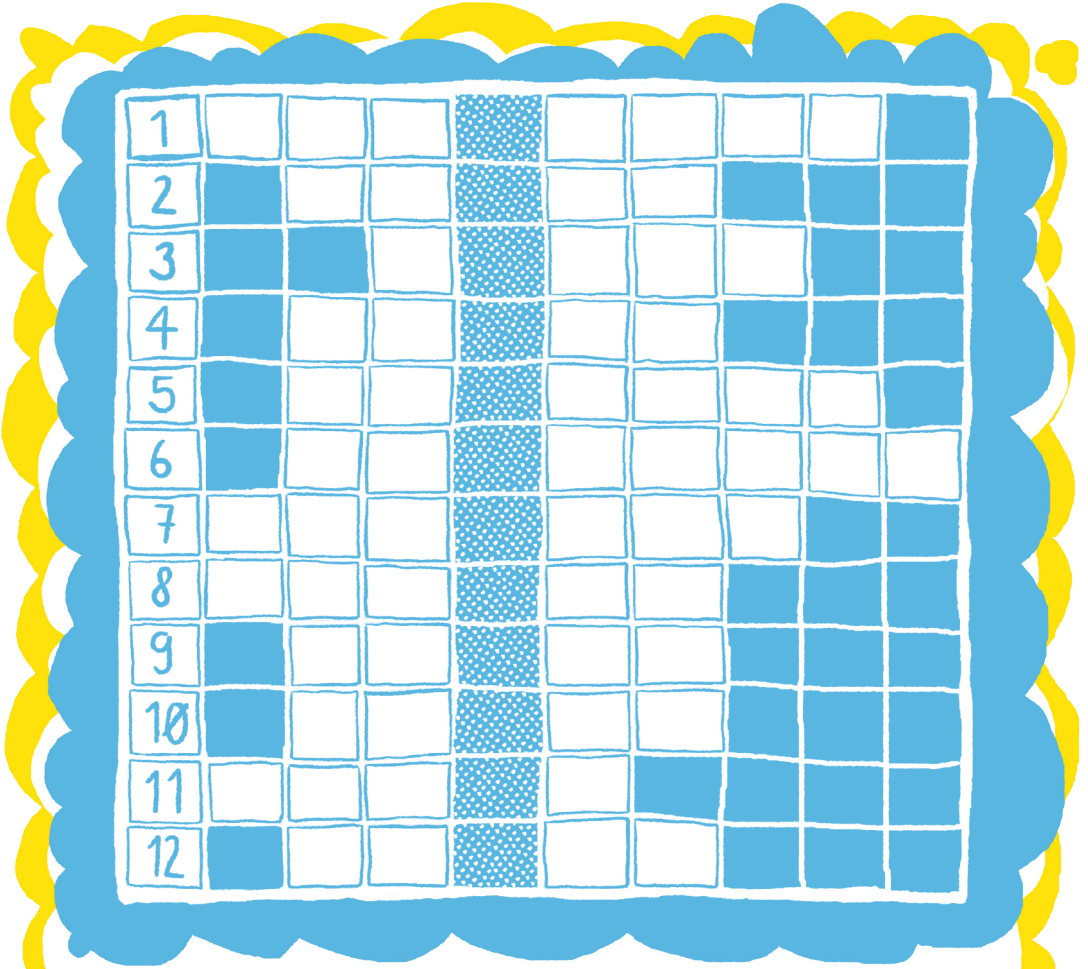
Prvou a najdôležitejšou úlohou, ktorou Konštantín a Metod na Veľkej Morave začali svoju činnosť, teda bolo vyučovanie. Zriadili školu a žiakov si vybrali spomedzi schopných mladých mužov na Rastislavovom dvore.

Konštantínova škola ale nevyzerala ako tá vaša. Chcete vedieť, ako to vyzeralo na vyučovaní? Žiaci sa najprv museli naučiť písať a čítať v hlaholike. Asi to nebolo ľahké, veď to bolo pre nich úplne nové písmo. Okrem toho sa iste vyučovalo aj kresťanské náboženstvo a iné užitočné predmety.

Postupne sa vybraní žiaci pripravovali na to, aby sa mohli stať kňazmi a pomáhať Konštantínovi a Metodovi v ich misionárskej činnosti. Bolo veľmi potrebné odúčať ľudí aj od všelijakých povier, bludov a starých zvykov.

Konštantín mal veľkú radosť, že práca sa im darí, preto napísal prvú slovenskú báseň – Proglas. Oslavuje v nej vznik slovanského písma a vzdelania vôbec. Bola jeho predhovorom k slovanskému prekladu Evanjelia.

Doplňovačka

1. Veľká skupina národov
2. Predmet, z ktorého čítaš
3. Starší zo solúnskych bratov
4. Mladší zo solúnskych bratov
5. Prvá slovanská báseň
6. Odkiaľ prišli solúnski bratia
7. Národ medzi Dunajom a Tatrami
8. Označenie panovníka
9. Sústava napísaných znakov
10. Prvé sídlo Pribinu
11. Národnosť Konštantína a Metoda
12. Staré meno pre Nemca

V Ríme centre kresťanstva

Po prvých rokoch účinkovania na Veľkej Morave sa Konštantín a Metod vybrali do Ríma. Chceli dostať požehnanie pre svoju činnosť od samotného pápeža, ktorým bol vtedy Hadrián II. Viete si predstaviť aké namáhavé bolo v tých časoch prekonať takú diaľku? Zastavili sa aj v Benátkach, už tam museli vysvetľovať svoj odvážny zámer používať pri bohoslužbách slovanský jazyk.

Pápež im vyšiel v ústrety spolu s duchovenstvom a mešťanmi. Iste aj preto, že prinášali ostatky sv. Klimenta, štvrtého pápeža. Muselo to byť naozaj veľkolepé, keď sa pri vstupe do mesta vytvorila slávnostná procesia, ktorá prechádzala mestom do Vatikánu, do Baziliky sv. Petra.

Splniť prvú úlohu, získať súhlas na slúženie liturgie v slovanskom jazyku, sa podarilo celkom rýchlo. Aj napriek tomu, že sa to mnohým nepáčilo, keďže v tom čase sa omše slúžili len v latinčine. Avšak pápež v bazilike Panny Márie požehnal knihy, ktoré priniesli, čím slávnostne potvrdil ich platnosť. Bolo to niečo výnimočné.

Ďalšou vážnou udalosťou v Ríme bolo vysvätenie niekoľkých Veľkomoravanov za kňazov. No osobitné uznanie si vyslúžil Metod, keďže jeho vysviacku vykonal samotný pápež v Chráme sv. Petra.

Veľkomoravská delegácia tiež dosiahla vytvorenie samostatného biskupstva, aby kresťania na Veľkej Morave viac nespadali pod právomoc franských biskupov, ba čo viac, Metoda im pápež vymenoval za biskupa.

To však rozhnevalo Frankov. Dlho rozmýšľali, čo urobiť, aby mu prekazili jeho poslanie. Až využili príležitosť a keď sa Metod vracal od Koceľa na Veľkú Moravu, zajali a uväznili ho. Nuž, takú neslýchanú vec urobili.

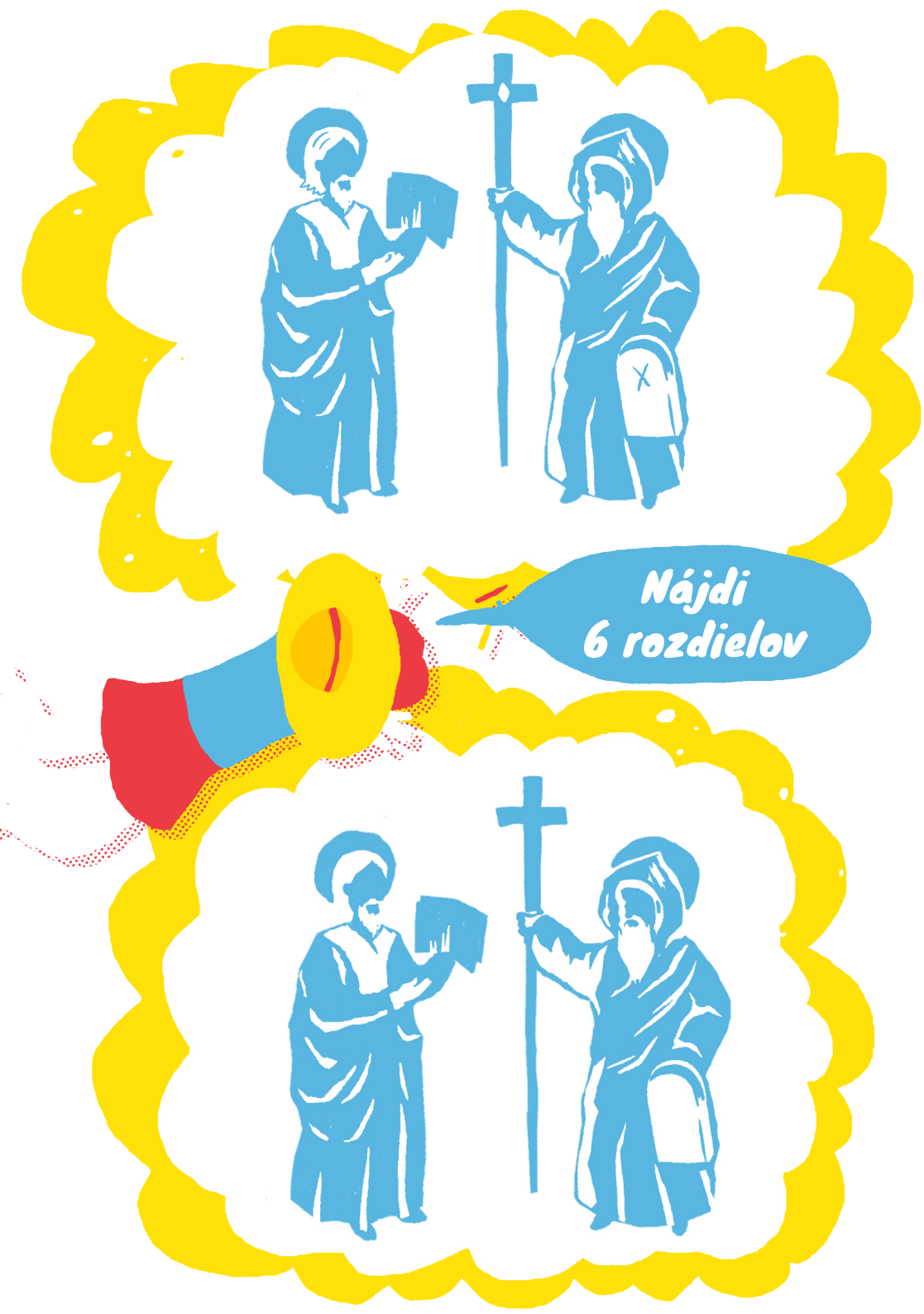

Smrť Konštantína-Cyrila

Počas dlhého pobytu v Ríme zastihla Konštantína ťažká choroba. Bolo jasné, že na Veľkú Moravu sa už nemôže vrátiť. Vstúpil teda do kláštora, kde prijal meno Cyril, ktorým ho odvtedy nazývame. Skôr ako zomrel, bolo to presne 14. februára 869, kládol Metodovi na srdce, aby pokračoval v začatom diele na Veľkej Morave.

Metod u Koceľa na Blatnohrade

Po vyhnaní z Nitry sa Pribina so synom Koceľom usadili v Panónii, kde vybudovali svoje sídlo Blatnohrad. Koceľ všemožne podporoval rozvoj kresťanstva. Za krátky čas na jeho území vystavili 32 kostolov. Na svojom dvore viackrát hostil Metoda, ktorý aj tu našiel dostatok učeníkov a žiakov.

Na scénu prichádza Svätopluk

Kým bol Metod vo franskom zajatí, diali sa na Veľkej Morave veľké veci. Aké? Nuž zasa prišli k slovu zbrane!

Frankovia znova zaútočili na Veľkú Moravu. Svätopluk, vtedy ešte knieža v Nitre, podriadený Rastislavovi, svojvoľne upustil od boja a uzavrel s Frankami mier. A keďže sa chcel dostať čím skôr na veľkomoravský trón, nielenže svojho strýca Rastislava zajal, ale ho aj vydal Frankom. Boje síce na čas utíchli, Rastislav však skončil svoj život v temnici, ponížený a zmrzačený.

Ale Frankovia Svätoplukovi nedôverovali a čoskoro aj jeho odviedli do zajatia. Bol to tvrdý úder pre Veľkú Moravu. No moravskí Sloveni sa nedali zlomiť. Za svojho vodcu si vyvolili kňaza Slavomíra z vladárskej rodiny a hneď sa dali do ďalšieho boja.

Stalo sa však, čo nikto nečakal. Svätopluk nahovoril Frankov, že on povedie vojsko, keďže dobre pozná územie a vojenské tajomstvá svojich krajanov. No keď Svätopluk prišiel na bojisko, náhle prešiel k Slovenom, prevzal vedenie vojska a zničil celú franskú výpravu.

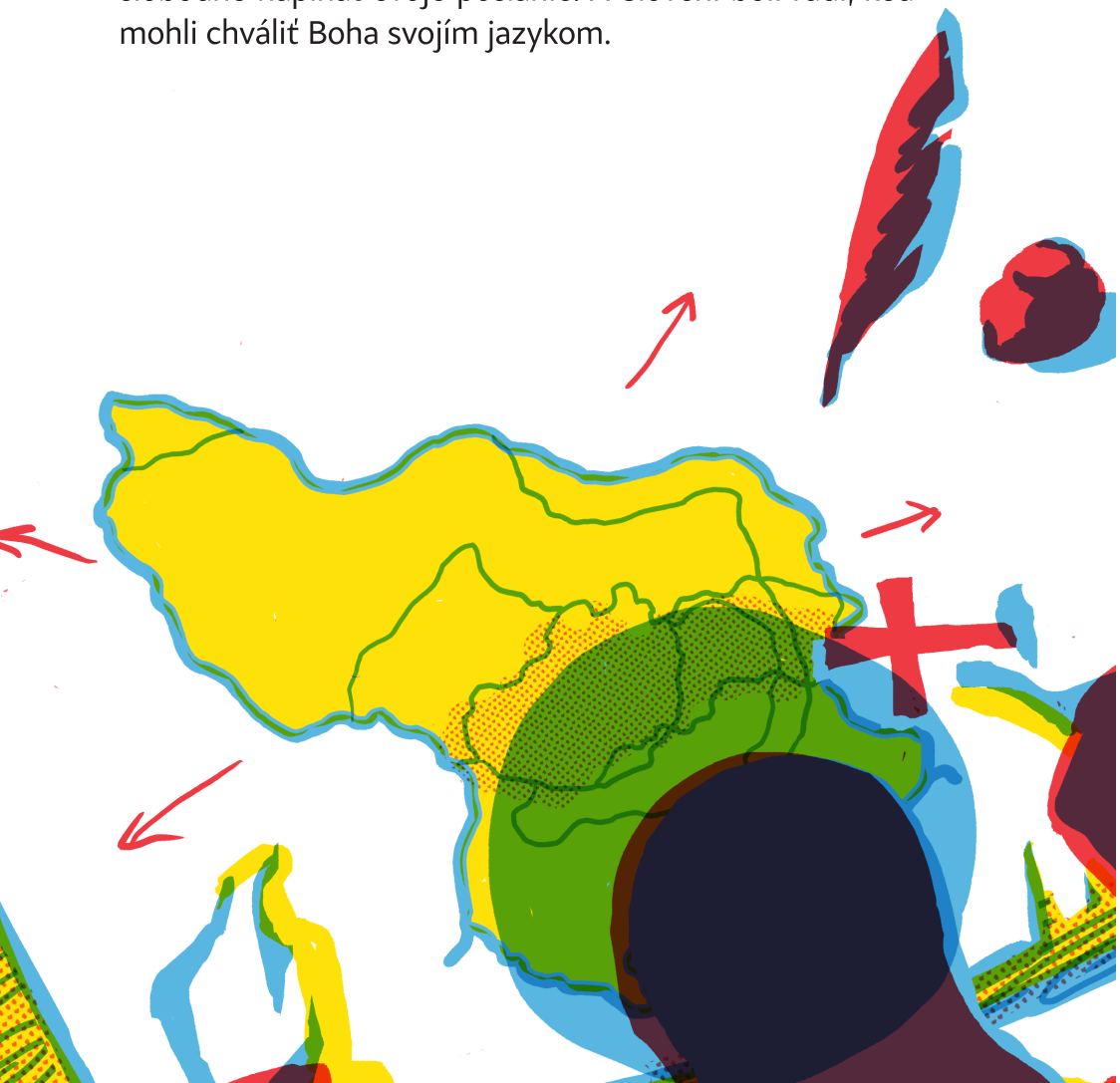
Rozširovanie Veľkomoravskej ríše

Svätopluk v tom čase rozšíril svoju ríšu vojenskými výpravami a pričlenil k nej východné Slovensko, na juhu Zadunajsko, na severe poľské Vislansko, na západe Česko a na severozápade Lužicko. Tým vytvoril mocnú ríšu medzi Byzantskou ríšou a Franskou ríšou. Metod mal dať Svätoplukovej ríši duchovnú a kultúrnu náplň, čo by bolo iba posilnilo Svätoplukovu moc. On to však, žiaľ, nepochopil vznešené veci ho veľmi nezaujímali a veľmi málo si všímal Metodove slová.

Pokrstenie poľského a českého vladára

Svätopluk s Metodom sa zhodli aspoň v tom, že kresťanstvo treba šíriť aj u iných slovanských národov – tak sa stalo, že arcibiskup Metod obrátil poľského vladára Mieška aj české knieža Bořivoja s manželkou Ludmilou, ktorých pokrstil priamo na Velehrade.

A čo bolo ďalej s Metodom? Metoda prepustili na slobodu až po troch rokoch väznenia na zákrok samotného pápeža. Keď sa vrátil na Veľkú Moravu, prijal ho kráľ Svätopluk a zveril mu všetky kostoly i duchovných vo všetkých veľkomoravských mestách, a tak Metod konečne prevzal celú cirkevnú správu ako arcibiskup. Teraz mohol ďalej slobodne napĺňať svoje poslanie. A Sloveni boli radi, keď mohli chváliť Boha svojím jazykom.

Metodov posledný boj

Pokojné časy však netrvali dlho. Napriek všetkým úspechom, Metod mal stále veľa neprajníkov, ktorí ho vnímali predovšetkým ako konkurenciu. Aj Svätopluk podľahol ich vplyvu. Možno aj preto, že Metod ho neraz napomínal pre jeho nevhodné správanie. Zaslali teda pápežovi sťažnosti na Metoda a ten ho opäť povolal do Ríma, aby sa obhájil.

A Metod to zvládol výborne. Pápež prijal jeho vysvetlenie a Svätoplukovi napísal list, v ktorom mu oznamuje, že Metodovi nemajú robiť prekážky v jeho činnosti. Tento list je významný aj preto, lebo v ňom pápež zobral Veľkomoravskú ríšu pod svoju ochranu a Svätopluka postavil na roveň ostatných kresťanských panovníkov Európy. List sa začína oslovením „Milovanému synovi Svätoplukovi, slávnemu vladárovi“ a je známy ako bula Industriae Tuae podľa slov, ktorými sa začína a ktoré v preklade znamenajú „Tvojej horlivosti“.

Myslíte, že po tomto zásahu Ríma intrigy proti Metodovi prestali? Veru nie! Staral sa o to najmä franský kňaz Viching, ktorému nestačilo, že ho pápež ústretovo ustanovil za biskupa v Nitre. Trápilo ho, že bol podriadený Metodovi. Zaumienil si teda, že v čase Metodovej neprítomnosti na Veľkej Morave obsadí jeho arcibiskupský stolec. Našťastie Metod čoskoro vrátil a keď ukázal pápežov list, Viching musel cúvnuť.

Nechať sa odradiť alebo znechutiť, to nebolo Metodovi vlastné. Vytrvalo pokračoval v práci, pri čom ho podporovali jeho učeníci i ľud, medzi ktorým bol veľmi obľúbený. Ešte aj v tomto čase sa Metod venoval prekladaniu dôležitých kníh, dokončil časti Svätého Písma, ktoré neboli preložené a iné knihy potrebné na prípravu mladých kňazov. Ale preložil napríklad aj celú zbierku byzantského práva, čo bolo dôležité pre spravovanie celej krajiny.

No čas je neúprosný a Metod začal cítiť, že ho opúšťajú sily a blíži sa jeho posledná hodina. Na Kvetnú nedeľu roku 885 prišiel ešte do chrámu, požehnal knieža, duchovenstvo i všetok ľud a na tretí deň na rukách najbližších kňazov dokonal. Uložili ho v katedrálnom chráme. Ľudia, čo sa zhromaždili, odprevádzali ho so sviecami a oplakávali dobrého učiteľa.

Hrob svätého Metoda

Žiaľ, dodnes nevieme, kde presne stál chrám, kde arcibiskupa Metoda uložili na večný odpočinok, a teda ani kde je jeho hrob.

Gorazd a ako všetko skončilo

Na smrteľnej posteli urobil Metod ešte jednu dôležitú vec. Určil svojho nástupcu. Zo svojich najbližších spolupracovníkov vyvolil si Gorazda, a tak odovzdal štafetu do rúk človeka domáceho, veľkomoravského pôvodu. Bolo to veľké vyznamenanie pre jeho verného žiaka a spoločníka.

Nebolo však žiadnym prekvapením, že proti tomu opäť začal strojiť úklady ctižiadostivý Viching. Jeho postavenie bolo stále pevné. Preto si mohol dovoliť vyhnať niektorých Metodových nasledovateľov z Veľkej Moravy.

Viching sa však z moci a slávy dlho netešil, lebo napokon si sám Svätopluk uvedomil, ako všetkým škodí. Asi nebolo náhodou, že to bolo v čase, keď viedol vojnu proti franskému kráľovi Arnulfovi.

Najvyšší pastiersky úrad arcibiskupa na Veľkej Morave potom s najväčšou pravdepodobnosťou prevzal práve Gorazd. V tom čase boli v jeho správe štyri biskupstvá, s istotou však o nich vieme len to, že sídlo jedného z nich bolo v Nitre.

Ale to sa už Veľkomoravská ríša blížila k svojmu zániku po smrti Svätopluka začala definitívne slabnúť a rozpadať sa. Jednou z príčin mohla byť nejednotnosť Svätoplukových synov. Poučne, ale aj s nádejou, sa o tom hovorí v známej povesti.

Keď umieral mocný kráľ Svätopluk, múdry panovník Veľkomoravskej ríše, pri nohách stáli jeho traja synovia Mojmír, Svätopluk a Predslav a pri hlave kráľovná Svätožizna.

Svätopluk zadíval sa na svojich synov a myslel na svoj ľud a na svoju ríšu. Potom privrel trochu unavený zrak a podvihol pravicu na rozkaz. Iba po chvíli pochopili synovia, že im otec prikazuje podať mu zväzok tuho zviazaných prútov, čo ležal na drahom koberci.

„Polám!" podal prúty Svätopluk najstaršiemu synovi Mojmírovi.

Mojmír netušil, prečo má prúty lámať, ale chcel splniť vôľu otca i skúšal prúty prelomiť, no nemal dosť síl.

Ani syn Svätopluk, ani Predslav neuškodil zväzku prútov a vtedy kráľ Svätopluk rozkázal zväzok rozviazať a sám nalamoval prút za prútom, hoci mal ruky oslabnuté.

I povedal:

„Pokým budete svorní, bude stáť ríša a nepremôže vás nijaká sila. Keď vás rozviaže nesvornosť, zničí vás i slabá ruka."

A umrel mocný kráľ Svätopluk.

Synovia Mojmír, Svätopluk a Predslav zabudli na jeho posledné slová, darmo ich pripomínala synom i matka Svätožizna. Synovia pošliapali prúty, ani si nevšimli, že ich Svätožizna pozbierala. Pozbierala, do smrti opatrovala, a keď jej prišli na um nesvorní synovia, zakaždým slzami polievala uschnuté prúty.

A keď Svätožizna na smrteľnej posteli naposledy pokropila slzami prúty mocného kráľa Svätopluka, suché prúty vypučali, čo bolo znamením: i keď nesvornosť bratov do záhuby priviedla ríšu i jej ľud, ale ich potomkovia voľakedy pochopia múdru radu kráľa Svätopluka, naučia sa žiť v svornosti a láske a zasa skvitne zem, nad ktorou vládla mocná ruka kráľa Svätopluka.

(Podľa: Fr. Hrušovský, Obrázkové slovenské dejiny.)

Epilóg:

Odchod Metodových žiakov

Slovanská liturgia na Veľkej Morave postupne zanikla. Jej zástancovia našli útočište v okolitých krajinách, no najmä v južnoslovanských oblastiach – v Macedónsku a Bulharsku – kde vo veľkej miere pokračovala a prekvitala vďaka učeníkom svätých Cyrila a Metoda, z ktorých po mene poznáme napríklad Klimenta, Angelára, Sávu, či Nauma.

Nitra po zániku Veľkej Moravy

Nitra mala na Veľkej Morave vždy významné postavenie ako jeden z jej rozhodujúcich územných celkov. To si zachovala aj v tvoriacom sa Uhorskom kráľovstve a ako Nitrianske vojvodstvo bola až do 12. storočia sídlom následníka trónu. Sídlil tu aj Štefan, kým sa stal prvým uhorským kráľom.

Slovensko bolo potom na 1000 rokov súčasťou Uhorska. Slováci prispeli k jeho rozkvetu, no zachovali si aj vlastné národné povedomie. Dnes však vystupujú medzi národmi Európy pod vlastnou vlajkou a vlastným menom.

Ak sa vám príbeh svätých Cyrila a Metoda páčil, nezabudnite si na nich niekedy spomenúť. Napríklad aspoň 5. júla. Prečo? Lebo vtedy si na Slovensku všetci pripomíname, čo pre nás urobili títo dvaja solúnski bratia, vierozvestcovia a učitelia našich slovenských predkov a potom všetkých Slovanov. Ak sa pozriete do kalendára, nájdete v ňom práve v tento deň ich mená. A keďže tento dátum je v kalendári zapísaný červenou farbou, vieme, že v tento deň je aj štátny sviatok, čo ste si nemuseli všimnúť, lebo už sú prázdniny a vtedy sa do školy i tak nechodí.

Svätoplukov meč doteraz nikto nenašiel, no ak ste pozorne čítali túto knižku a vyriešili všetky úlohy, môžete si smelo povedať – našli sme poklad. Veď pokladom je všetko, čo nám Cyril, Metod a ich učeníci zanechali – a my si vážime a pestujeme tento ich odkaz ako dedičstvo našich otcov.

Zapamätajme si teda to najdôležitejšie:

Svätí Cyril a Metod prišli v roku 863 k našim predkom, aby šírili a upevňovali kresťanskú vieru, preto ich nazývame vierozvestcami.

Vytvorili jedinečné slovanské písmo hlaholiku.

Do slovanskej reči preložili a v prvom slovanskom písme zapísali dôležité knihy potrebné pre vzdelávanie našich predkov – Slovenov na Veľkej Morave. Tým zanechali slovanským národom dedičstvo, ktoré čas nezničil.

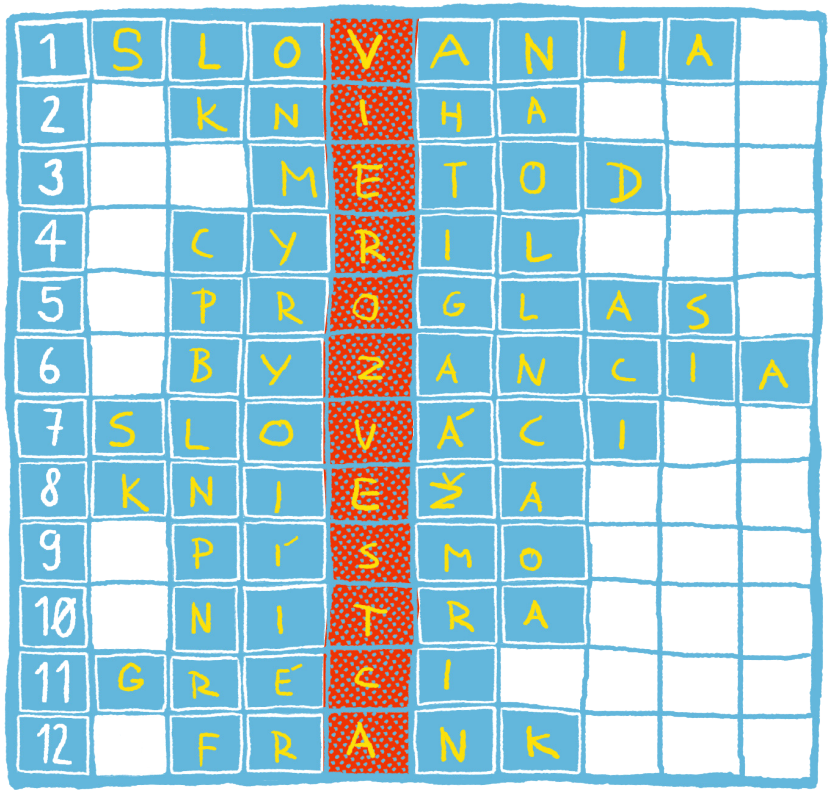
Preto si Cyrila a Metoda vážia všetci Slovania. Ich pôsobenie ostalo v pamäti celých generácií až po dnes. Asi najväčšmi sv. Cyrila a Metoda ocenil pápež sv. Ján Pavol II., keď ich ustanovil za spolupatrónov Európy.

Nezabúdajte ani vy, milé deti.

Správne riešenia hádaniek

Cyrilo-metodská cesta

BRATISLAVSKÝ SAMOSPRÁVNY KRAJ
NAJLEPŠIE MIESTO PRE ŽIVOT

MESTO SVÄTÝ JUR

NITRIANSKY SAMOSPRÁVNY KRAJ

TRNAVSKÝ SAMOSPRÁVNY KRAJ

ÚRAD VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Realizované s finančnou podporou Úradu vlády Slovenskej republiky - Program podpora regionálneho rozvoja

centrope

Vydal Slovenský dom Centrope, 2019

© Post Scriptum, s. r. o., koncept a texty, 2019

© Barbara Kršková, ilustrácie, 2019

© Michal Mikuš, grafická úprava a ilustrácie, 2019